

פרק י"א

יחידה 21: מלחמת ישראל בבני עמון (א'-ט"ו)

35 ספר שמואל א' | פרק י"א

3. מצאו וכתבו: מהו הכוח שבעזרתו איחד שאול את עם ישראל והובילם למלחמה?

4. מה התבקשו המלאכים החוזרים למסור ל'איש יבש גלעד'?

5. נניינו במפה שלפניכם ותארו במילים שלכם את המלחמה בבני עמון.



6. העם כועס על האנשים שלא הלכו אחרי שאול בתחילה ומציע להענישם. בתשובתו של שאול מתגלות מידותיו הטובות. מהן?

7. מדוע הציע שמואל ללכת לגלגל ולחדש את המלוכה. האל כבר המליכו את שאול?

שאלת אתגר: מה נלמד מהכתוב בפסוק ט"ו: "ויילכו כל העם?"



מצד ביקר חורש

34 ספר שמואל א' | פרק י"א

פרק י"א

מלכות שאול	ה מואב בשאול	ה מלכות שאול והצולחו	ה מלכות שאול והצולחו
ממלכת שאול	ממלכת מואב	ממלכת ישראל	ממלכת ישראל
ממלכת ישראל	ממלכת מואב	ממלכת ישראל	ממלכת ישראל

יחידה 21 - מלחמת ישראל בבני עמון (א'-ט"ו)

1. נחש העמוני החנה את צבאו על יבש גלעד ואיים על אנשי המקום. מה עשו אנשי יבש גלעד?

שאלת חשיבה: נחש הסכים לכרות ברית עם אנשי יבש גלעד, בתנאי שייטלו בעצמם מום נורא. מדוע לדעתכם בחר נחש דווקא בתנאי זה?

2. נניינו באחד משני הפרשנים המובאים ונענו: מהי הסיבה שנחש העמוני יסכים לבקשתם של אנשי יבש גלעד, שימתין שבעה ימים עד שיקראו לאחיהם לעזרה?

דברי חכמה: "והנה הסכים בזה נחש כי דעתו היה להלחם עם ישראל ולקחת את ארצם אם יוכל" רב"ג י"א, ג.

דברי חכמה: "זרעה לאמר אם הכונה בזה לתרף כל ישראל (שנחש יוכל לבנות את כל ישראל), הנה ראינו להודיעם (שיעזרו לנו) ואם לא ישיעו או יחשבו לרדפה" מצודת דוד י"א, ג.

הקדמה

בפרק ט' למדנו על מידה אחת משמעותית המאפיינת מלך בישראל - מידת הענווה. בנוסף, ישנה דרישה מהמלך לאחד את כל חלקי העם לגוף אחד.

אחדות העם במלחמה - כוח האחדות בעם נדרש כל העת, אך ישנן תקופות שבהן הצורך באחדות נעשה קריטי, לדוגמה שעת מלחמה. כדי שהעם יצליח במלחמה, צריך שכל העם יתגייס במלוא עוזו להילחם באויבים.

עמון - בפרקנו מסופר על עמון היוצאים למלחמה נגד עם ישראל. ארץ בני עמון שוכנת בעבר הירדן המזרחי, וגבולותיה היו מנחל יבוק העליון בדרום ועד קצה ימת הכנרת בצפון, ממזרח לשבטי עבר הירדן המזרחי. האיום המרכזי של בני עמון היה על אנשי יבש גלעד שישבו ממזרח לנהר הירדן, בנחלת שבט מנשה.

עיסוק בתכנים המרכזיים

נקודות לדיון

- א. מדוע רצה נחש לנקר את עיניהם של ישראל? מה הוא 'ירוויח' במעשה זה?
- ב. מה פשר ההצעה המוזרה של אנשי יבש גלעד לנחש, ומדוע הוא הסכים לקבלה?
- ג. מה גרם לכל העם לקבל את מלכותו של שאול?

אפשרויות למענה ולדיון

נחש, מלך בני עמון, תוקף את יבש גלעד ושם עליה מצור. אנשי יבש גלעד אינם מעלים על דעתם לבקש עזרה מאחיהם, עם ישראל, השוכנים בעבר הירדן המערבי. הם סוברים שיסתדרו לבד, ולכן הם מוכנים להיכנע לבני עמון. נחש מלך בני עמון אינו מוכן לקבל כניעה אלא מעוניין בהשפלתם של אנשי יבש גלעד, כמייצגים את כל עם ישראל. כחלק מהסכם הכניעה של יבש גלעד, נחש רוצה לנקר את עיניהם הימניות. רק לאחר שאנשי יבש גלעד מרגישים מושפלים לחלוטין, הם 'נזכרים' לבקש עזרה מעם ישראל השוכן בעבר הירדן המערבי.

בקשת אנשי יבש גלעד נראית מוזרה. הם מבקשים מנחש שייתן להם ארכה של שבעה ימים שבהם יוכלו למצוא אדם שיושיע אותם, וברור שבזמן זה אותו מושיע יכול להתכונן למלחמה נגד בני עמון. התמיהה גדלה אף יותר, שהרי מלך בני עמון מסכים לקבל את הצעת יבש גלעד.

המפרשים ניסו להבין את פשר הדבר. הרלב"ג סבר שהמטרה של נחש הייתה מלחמה כללית עם ישראל ופגיעה בכבודו של עם ישראל, ולכן הוא הסכים לקבל את הצעתם שלמעשה תאפשר לו להילחם בכל עם ישראל. ה'מצודת דוד' כתב שנחש חשב שעם ישראל כלל לא יחוש לעזרה לאנשי יבש גלעד, וכי בכך תתגלה חרפה לכל עם ישראל.

אם נלך כפירושו של ה'מצודת דוד', נראה שאכן עם ישראל לא רצה להושיע את אנשי יבש גלעד. רק לאחר ששאלו איים על כל ישראל והקב"ה הפילו את פחדו על העם, יצאו כולם כאיש אחד לעזרתם.

על שאול צולחת רוח עצה וגבורה, ובזכותה הוא יוצא לעזור לאנשי יבש גלעד. אלא ששאלו יודע שלבדו אין הוא יכול להציל אותם, לכן הוא נדרש לאחד את העם ולהובילם למלחמה. חיתוך צמד הבקר לנתחים בא כדי לזעזע את ישראל ולעוררם לצאת יחד עמו למלחמה. ואכן, העם כולו מתגייס ומוכן אל המלחמה בזריזות, ואנשי יבש גלעד שמחים לשמע הבשורה שעם ישראל מתאחד כאיש אחד להצילם. כדי לנצח את בני עמון משתמשים ישראל בתכסיסי מלחמה, כגון עורמה - אנשי יבש גלעד מערימים על בני עמון בכך שנראים כנכנעים; חלוקה למספר קבוצות וכל קבוצה תוקפת ממקום אחר; והתקפה בשעות הבוקר המוקדמות, שבהן החיילים אינם ערניים.

לאחר הניצחון במלחמה הוכח מעל לכל ספק ששאלו הוא הראוי למלוך על ישראל ולהושיעם מיד אויב. כל האנשים שהתנגדו למלכותו בתחילה, הבינו ששאלו הוא הראוי למלוכה.

המסרים העולים מן היחידה

1. **לקיחת אחריות** - כאשר שאול שומע את החרפה שנהג נחש באנשי יבש גלעד, הוא לוקח אחריות של מנהיג ומוביל את ישראל לניצחון במלחמה.
2. **אחדות** - שאול מבין שבמטרה לנצח במלחמה הוא צריך את כל העם מאוחד מאחוריו, לכן הוא נוקט מעשה שיזעזע את שבטי ישראל ויגרום להם לצאת מאוחדים למלחמה.

3. **המלכת המלך בידי העם** - המלך בעם ישראל נבחר רק בידי ה', אבל את הסמכות למלוך הוא מקבל מידי העם. אם העם לא מקבל את המלך, למלך אין עם תחת הנהגתו.

הצעות להמחשה ולהרחבה

1. להראות במפה את ממלכת בני עמון ואת מיקומה ביחס ליבש גלעד.
2. ניתן לדון בכיתה מתי אנו נוהגים באחריות גם כאשר לא מצפים מאיתנו לעשות זאת. מה גורם לנו לנהוג באחריות? ניתן ליישם זאת בכיתה ע"י חלוקת תפקידים לדברים הנצרכים בכיתה.